

Creative Commons Sertifika Eğitim Kaynakları

Bölüm 6: Kütüphaneciler için Creative Commons

Hızla değişen bilgi ortamında kütüphanecilerin rolü gelişip değiştiğçe ve hizmet alanı genişledikçe ücretsiz lisanslarda uzmanlık, modern kütüphaneciler için önemli bir özellik haline geliyor.

Creative Commons lisansları, dünya genelinde açık eğitim ve açık erişim projeleri için en yaygın kullanılan ücretsiz lisanslardır; AEK ve AE platformlarının “açık” olma özelliğini CC sağlamaktadır. Bu modülde CC lisanslarını ve CC lisanslı içerikleri eğitim ve araştırma amaçlarıyla kullanmanın başlıca yollarını anlatıyoruz.

Bu bölüm beş başlıktan oluşmaktadır:

- 5.1 Bilimsel Araştırmalara Açık Erişim
- 5.2 AEK, Açık Ders Kitapları ve Açık Dersler
- 5.3 Kaynakları Bulmak, İncelemek ve Uyarlamak
- 5.4 AEK Yaratmak ve Paylaşmak
- 5.5 Eğitim Kurumlarının Desteği

Bu bölümün kapsadığı konulardan herhangi biri hakkında daha fazla bilgi isterseniz ek kaynaklara buradan ulaşabilirsiniz.

İsterseniz [Creative Commons Açık Eğitim Platformu](#)'na (Open Education Platform) katılarak dünya genelinde eğitim problemlerini işbirliğiyle çözme, çok uluslu açık eğitim uygulamalarını ve politika projelerini saptama, planlama ve koordine etme konularında da bizlere yardımcı olabilirsiniz.

 Bölüm 6'nın İngilizce orijinalini okumak için [buraya](#), Türkçe çevirisinin PDF kopyasını indirmek için [buraya](#) tıklayınız.

[Creative Commons Sertifika Eğitim Kaynakları](#). CC Türkiye. CC BY 4.0.

6.1 Araştırmalara açık erişim

Açık erişim literatürü dijitaldir, İnternet ortamındadır, ücretsizdir, telif hakkı ve lisans kısıtlamalarının çoğuna tabi değildir. Açık erişim, bilimsel ve akademik araştırmaların aktarılmasını sınırlayan mevcut "kapalı" sistemin tam tersidir. Bu mevcut sistem yavaş ve pahalıdır, araştırma için işbirliğine ve keşiflere uygun değildir. Bilimsel araştırmaların çoğu kamu kaynaklarıyla fonlanmasına rağmen teknik, hukuki ve mali engeller nedeniyle araştırma çıktılarına erişim zorlaşmaktadır. Açık erişim yayıncılık buna alternatif bir modeldir, dijital teknolojilerin, internet ağının ve açık lisansların tüm avantajlarından yararlanarak bilimsel araştırmalara ücretsiz erişim sağlamaktadır.

Öğrenim çıktıları

Bu üniteyi tamamladığınızda;

- Açık erişimi tanımlayabilir,
- Çalıştığınız kurumda öğrencilerinize ve araştırmacılara açık erişimin faydalarını anlatabilir,
- Yazarların eserlerine nasıl açık erişim sağlayacağını anlatabilirsiniz.

Neden önemli?

Üniversitelerdeki bilimsel sorgulamanın temelinde bilgi arayışı yer almaktadır. Öğretmek, açıkça fikir alışverişinde bulunmak ve özgün araştırmalar yayımlamak, akademisyenlerin, öğrencilerin, çalışanların ve diğerlerinin bilime katkıda bulunmak için uyguladıkları yöntemlerdir.

Üniversitelerdeki mevcut bilgi erişim ve paylaşım uygulamaları, araştırmanın ve bilimin yukarıda belirtilen amaçlarını ne ölçüde yansıtmakta ve desteklemektedir?

Bu ünite, kütüphanecilerin, Açık Erişim yayıncılık sayesinde bilgi erişim sürecinin iyileştirilmesine ve mevcut sistem ile üniversitelerdeki Açık Erişim uygulama ve

politikalarının uyumlu hale getirilmesine nasıl katkı sağlayacakları anlatılmaktadır.

CC'de Açık Erişim, tasarlayan Amy Collier, telif hakkı sahibi Creative Commons, CC BY

Sizin için neden önemli?

Çalıştığınız kurum, araştırmaların açık yayımlanmasını nasıl destekliyor (veya desteklemiyor)? Akademik araştırmaları arayan öğrencilere ve öğretim üyelerine nasıl yardım ediyorsunuz? Araştırma makalelerine erişmek isterken ücret isteğiyle karşılaştınız mı?

Temel bilgiler

Açık erişim

[Budapeşte Açık Erişim İnişiyatifi](#)'nin yaptığı tanımlamaya göre araştırmalara Açık Erişim (AE), "Bilimsel literatürün İnternet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın, erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, dizinlenebilir, tam metne bağlantı verilebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir biçimde kamuya ücretsiz açık olması" biçiminde tanımlanmıştır. Araştırmaların

çoğaltılmasına ve dağıtılmasına konulan tek kısıtlama ve telif hakkının tek işlevi, yazarlara eserlerinin bütünlüğünü kontrol etme hakkı ve yazar olarak belirtilme hakkı vermektir.”

AE modelinin önemli unsurları:

1. Telif hakkı yazara ait kalır (yayıncının standart devir anlaşmasında değişiklik önerisi belirtilebilir ve atıf verilebilir).
2. Ambargo süresi yoktur.
3. Makaleyle birlikte araştırma verileri paylaşılır.
4. Araştırma makalesine Creative Commons lisansı eklenir, böylece metin ve veri aramak mümkün olur (bunun için ND dışındaki lisanslar eklenebilir, fakat CC BY lisansı tercih edilir).

AE politikalarını ve süreçlerini oluşturmanın, seçmenin ve uygulamanın en iyi yolları için [Budapeşte +10 tavsiyelerine](#) bakabilirsiniz. Örnek olarak “Mümkün ise fon sağlayıcı politikalarında özgür (libre) AE kuralı bulunmalıdır ve tercihen CC-BY lisansı veya eşdeğer lisans uyarınca bulunmalıdır.”

Günümüzde bilimsel yayınlar

Wikipedia, [bilimsel iletişimi](#) “araştırmaların ve diğer akademik makalelerin yaratıldığı, kalitelerinin belirlendiği, bilim dünyasına dağıtıldığı ve gelecekte kullanmak için saklandığı sistem” olarak tanımlamaktadır. Bu sistem, hem hakemlerin incelemesinden sonra dergilerde yayımlama gibi resmi iletim yollarını, hem de elektronik posta listesi yazışmaları gibi gayri resmi iletim yollarını kapsamaktadır.”

Current Funding Cycle for Research Articles

Limited dissemination, economic efficiency and social impact

"Research Article Cycles," Billymeinke. CC BY 4.0.

Mevcut bilimsel iletişim yaklaşımının yol açtığı zorluklar, yukarıdaki grafikte gösterilmiştir. Bu grafik, bilimsel araştırma sonuçlarını geliştirmek ve iletmek için günümüzde uygulanan süreci genel olarak açıklamaktadır. Sürecin birinci adımında bilim insanları, akademisyenler ve araştırma kurumları, çeşitli araştırmalar yapmak için fon ararlar. Bu fonlar genelde kamu kaynaklarından (örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde ulusal sağlık kurumları) temin edilir, bunların yanı sıra çeşitli hayır kurumları (örneğin Bill ve Melinda Gates Vakfı) bazı alanlarda araştırmalara büyük fonlar sağlamaktadır.

Araştırmacılar fon bulduktan sonra deneyler yapar ve veri toplar. Araştırmacılar elde ettikleri sonuçları çoğunlukla akademik makale halinde yazar ve yayımlanması için bilimsel bir dergiye gönderir. Dergiler aldıkları makaleleri hakem değerlendirmesine gönderir, yani ilgili alanda uzman başka kişiler, söz konusu makaleleri okur, inceler ve genelde yorum yapar.

Hakem incelemesinden geçen makalelerin bazılarının dergide yayımlanmasına karar verilir. Dergi yönetimi, yazara makalesinin kabul edildiğini bildirir ve yazardan telif hakkını dergiye devretmesini talep eder (veya yazarla münhasır yayın sözleşmesi imzalar). Yazar bu koşulları kabul ederse telif hakkı uyarınca sahip olduğu münhasır hakları dergiye devretmiş olur. Bu durumda telif hakkı sahibi artık yazar değil dergi olur ve bu nedenle dergi, yasanın

tefif hakkı sahibine verdiği çok sayıda hakkı kullanarak makaleye erişimi ve kullanımı kısıtlayabilir.

Bu durumda dergiler bilimsel araştırmaların yasal hak sahipleri oldukları için üniversitelerin kütüphanelerine, araştırma kurumlarına ve kamuya o araştırmalara erişim lisansı verme yetkisine sahiptir ve genelde bunun için yüksek ücret talep ederler. Böylece bir döngüye girilir: akademisyenlerin genelde kamu kaynaklarını kullanarak hazırladıkları bilimsel veya akademik makalelere erişim hakkı, kar amacı güden yayıncılar tarafından satılır.

Yayın ambargo süresi (yayıncının münhasır yayın haklarına sahip olduğu süre, genelde 6 ay veya 1 yıl) sona erdikten sonra, kamu kaynaklarıyla finanse edilen bilimsel araştırma makalelerinin çoğuna erişim kısıtlı kalır, makaleler kurumların arşivlerine uygun şekilde konulmuş ise kullanıcıların bunları sadece okumasına izin verilir. Sonuçta kamu, yine kamu fonlarıyla oluşturulmuş bu bilimsel makalelere sınırlı ölçüde erişebilir ve makaleler akademide de tam potansiyeline ulaşamaz.

Mevcut akademik yayıncılık sistemi pek çok yönüyle eleştirilmektedir. Bu eleştirilerin başlıcaları [SPARC'ın Açık Erişim](#) sayfasında özetlenmiş ve aşağıda alıntılanmıştır:

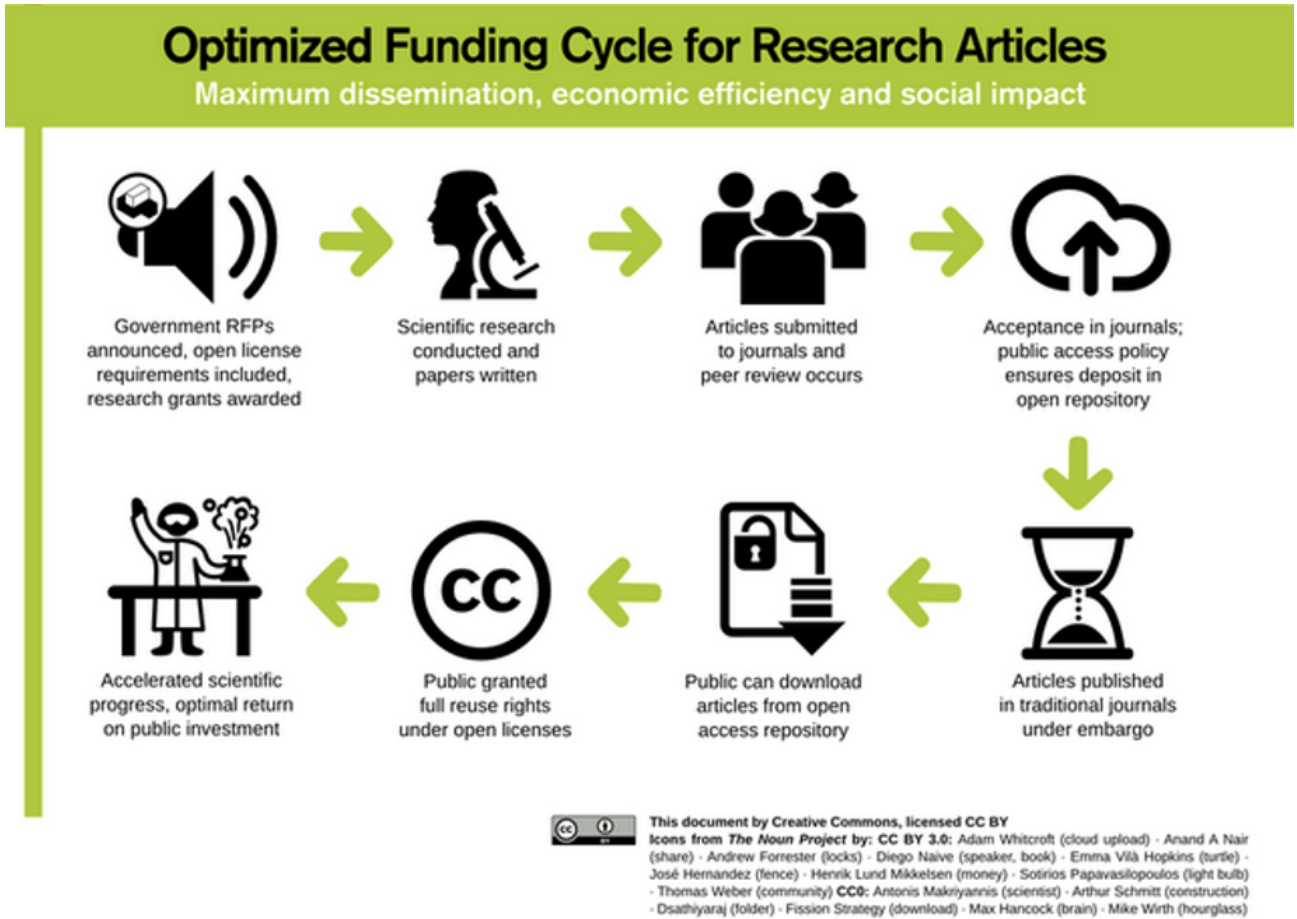
- Araştırmaların çoğu kamu fonlarıyla finanse edilmektedir, her yıl yüz milyarlarca dolar ayrılmaktadır ve tüm araştırmacıların büyük bir bölümü devlet üniversitelerinde çalışmaktadır.
- Araştırmacılar karşılığında gelir beklemeksizin bulgularını yayımlamaktadır. Diğer yazarların tersine araştırmacılar, eserlerini ücretsiz olarak yayıncılara vermektedir, amaçları ürettikleri bilgiyi paylaşmaktır.
- Hakem görevi üstlenen araştırmacılar, birbirlerinin eserlerini ücretsiz incelemektedir.
- Makaleler yayımlandıktan sonra onlara katkıda bulunan kişiler (rneğin araştırmaları destekleyen vergi mükellefleri ve kurumlar), makalelere erişmek için ücret ödemek zorunda kalmaktadır. Araştırma halkın yararına yapılmaktadır, fakat maliyetini ödeyen halka sunulmamaktadır. © 2007-2017 SPARC, lisans CC BY.

Dergilerin fiyatları giderek artmakta ve kütüphanelerin btlerini açmaktadır, bu nedenle üniversitelerin kütüphaneleri [zor kararlar vermek](#) durumunda kalmakta, genelde aboneliklerini iptal etmekte veya btnin diğer kalemlerini kısmaktadır. Araştırma Kütüphaneleri Derneği'ne (Association of Research Libraries-ARL) göre ye kütüphanelerin ortalama abonelik maliyeti 1989-2003 döneminde %315 artmıştır. Dergi fiyatlarında

ortalama artış 2003'ten bu yana yavaşlamıştır, fakat yılda yaklaşık %9 oranda artmaya devam etmektedir.

Açık erişim yayıncılık

“Kapalı erişim” yayıncılık sistemi, bilim insanlarının ve akademisyenlerin etkisini sınırlamaktadır ve bu nedenle ilerleme önemli ölçüde yavaşlamaktadır. Açık Erişim literatürü, akademisyen Peter Suber tarafından “dijital, İnternet ortamında, ücretsiz, telif hakkı ve lisans yasaklarının çoğuna tabi olmayan” literatür olarak [tanımlanmaktadır](#). Açık erişim yayıncılık sisteminin nasıl işlediği aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

“Research Article Cycles,” by Billymeinke. CC BY 4.0.

Daha önce grafiğini verdiğimiz günümüzdeki pahalı ve verimsiz akademik yayın sürecinin tersine, yukarıdaki grafikte alternatif bir yol olarak açık erişim süreci gösterilmiştir.

Süreç, resmi görev sisteminde açıklanan adımla, yani resmi bir makamın araştırma yaptırmak için duyuru yapmasıyla başlar. Açık erişim sisteminde bu duyuruda araştırmanın açık erişim formatlarında yayımlanacağı belirtilir. Sonraki evrede araştırmacılar bilimsel araştırma yapar ve akademik makaleler yazar. Araştırmacılar söz konusu araştırma makalelerini dergilere gönderdiklerinde devlet fonundan ücret alabilmek için açık erişime izin vermelidir. Bu durumda araştırmacılar telif hakkını kâr elde eden yayıncılara devretmezler, kendi ellerinde tutarlar. Veya araştırmacılar bilimsel makaleleri CC BY gibi açık erişim lisansları kapsamında yayımlayan bir açık erişim dergiye gönderebilirler. Her iki durumda da makalelerin haklarından bazıları (veya tümü) araştırmacılara ait kalır, bu sayede araştırmacılar makalelerini açık lisanslar kapsamında yayımlayabilir ve makalelerinin üniversitelerin veya diğer araştırma kurumlarının arşivlerine konmasına, uzun süre erişimine ve saklanmasına izin verebilirler. Bir makale açık lisans kapsamında yayımlandığında kullanıcılara o araştırmaya erişim ve kullanım izni verilir. Bu tür bir açık erişim sistemi, bilimsel araştırmaların özgün amacına ve sonuçları bilim dünyasıyla paylaşmaya daha uygundur. Sonuç olarak açık erişim sistemi daha etkin, eşitlikçi, ekonomik ve işbirlikçidir.

Açık Erişimi Açıklıyoruz! ([Open Access Explained!](#)) başlıklı videoyu seyredin.

Open Access Explained!

<https://www.youtube.com/watch?v=L5rVH1KGBCY&t=124s>

“Open Access Explained!” atıfları: Animasyon Jorge Cham Narration, Nick Shockey ve Jonathan Eisen. Çeviri yazı Noel Dilworth. the Right to Research Coalition, the Scholarly Publishing and Resources Coalition ve the National Association of Graduate-Professional Students işbirliği ile hazırlanmıştır. CC BY 3.0.

Açık Erişim Seçenekleri

Açık Erişimi tercih eden yazarlar, eserlerini birkaç şekilde yayımlayabilir. En yaygın yayımlama yöntemleri “Green” (Yeşil) veya “Gold” (Altın) açık erişimdir.

Yeşil açık erişim: Makalenin arşivlerde saklanmasına ücretsiz izin verilir. Kişisel arşivleme adı da verilmektedir. Yeşil Açık Erişim örneklerinden biri, [üniversitelerin akademik kurumsal](#)

arşivleridir. Söz konusu arşivler konuya göre organize edilebilir (örneğin fizik konulu makalelerin bulunduğu arXiv arşivi) ya da kurum bazında olabilir (örneğin Chicago Üniversitesi'nin Knowledge@UChicago arşivi).

Altın açık erişim: Makalenin son hali yayınevi tarafından açık erişim bir dergide yayımlanır ve açık lisans uyarınca kullanılmasına izin verilir. Açık erişim dergiler (a) makalelerinin halka ücretsiz sunulmasını isteyen ve (b) makalenin telif hakkını elinde tutmak isteyen yazarlardan genelde Makale İşlem Bedeli (Article Processing Charge-APC) almaktadır. MİB makaleye göre sıfır ile birkaç bin dolar arasında değişmektedir. MİB'ler hakkında ek bilgi için bakınız Wikipedia. Altın Açık Erişim dergilerden biri de PLOS'tur.

Açık Erişim Dergi Dizini (Directory of Open Access Journals-DOAJ) , açık erişim dergilerin listesini içermektedir, aşağıda ayrıntılı açıklanan HowOpenIsIt? ise açık erişimden kapalı erişimine tüm yayıncılık sistemlerinin ne kadar açık olduğunu ölçmek için hazırlanan kullanışlı bir araçtır.

ACCESS	READER RIGHTS	REUSE RIGHTS	COPYRIGHTS	AUTHOR POSTING RIGHTS	AUTOMATIC POSTING	MACHINE READABILITY	ACCESS
OPEN ACCESS	Free readership rights to all articles immediately upon publication	Generous reuse & remixing rights (e.g., CC BY license)	Author holds copyright with no restrictions	Author may post any version to any repository or website with no delay	Journals make copies of all articles automatically available in trusted third-party repositories (e.g., PubMed Central, OpenAire, institutional) immediately upon publication	Article full text, metadata, supporting data (including format and semantic markup) & citations may be accessed via API, with instructions publicly posted	OPEN ACCESS
	Free readership rights to all articles after an embargo of no more than 6 months	Reuse, remixing, & further building upon the work subject to certain restrictions & conditions (e.g., CC BY-NC & CC BY-SA licenses)	Author retains/publisher grants broad rights, including author reuse (e.g., of figures in presentations/teaching, creation of derivatives) and authorization rights (for others to use)	Author may post some version (determined by publisher) to any repository or website with no delay	Journals make copies of all articles automatically available in trusted third-party repositories (e.g., PubMed Central, OpenAire, institutional) within 6 months	Article full text, metadata, & citations may be accessed via API, with instructions publicly posted	
	Free readership rights to all articles after an embargo greater than 6 months	Reuse (no remixing or further building upon the work) subject to certain restrictions and conditions (e.g., CC BY-ND license)	—	Author may post some version (determined by publisher) to any repository or website with some delay (determined by the publisher)	Journals make copies of all articles automatically available in trusted third-party repositories (e.g., PubMed Central, OpenAire, institutional) within 12 months	Article full text, metadata, & citations may be crawled without special permission or registration, with instructions publicly posted	
	Free and immediate readership rights to some, but not all, articles (including "hybrid" models)	Some reuse rights beyond fair use for some, but not all, articles (including "hybrid models")	Author retains/publisher grants limited rights for author reuse (e.g., of figures in presentations/teaching, creation of derivatives)	Author may post some version (determined by publisher) to certain repositories or websites, with or without delays	Journals make copies of some, but not all, articles automatically available in trusted third-party repositories (e.g., PubMed Central, OpenAire, institutional) within 12 months	Article full text, metadata, & citations may be crawled with permission, with instructions publicly posted	
CLOSED ACCESS	Subscription, membership, pay-per-view, or other fees required to read all articles	No reuse rights beyond fair use/dealing or other limitations or exceptions to copyright (All Rights Reserved)	Publisher holds copyright, with no author reuse beyond fair use	Author may not deposit any versions to any repositories or websites at any time	No automatic posting in third-party repositories	No full text articles available for crawling	CLOSED ACCESS

HowOpenIsIt? SPARC AND PLOS tarafından hazırlanan rehber. CC BY.

Ön baskı ve açık erişim portallar gibi bazı modeller halen gelişme aşamasındadır ve yayınevlerinin egemen olduğu modellerin kısıtlamalarına tabi olmayan Açık Erişim yayıncılıkta yeni bir yaklaşım olarak değerlendirilebilirler. Açık Erişim yayıncılıkta yeni geliştirilen bu yaklaşımlar hakkında daha fazla bilgi için ek kaynaklara göz atabilirsiniz.

Yazarların yayın haklarını öğrenmesi

Kütüphaneciler, telif hakkı ve çeşitli akademik yayıncılık seçenekleri hakkında bilgi toplayarak öğretim üyelerinin ve lisansüstü öğrencilerin araştırmalarını yayımlamalarına yardım edebilirler.

Akademik yayıncılar, genelde araştırmaları yayımlamadan önce yazarların haklarını yayınevlerine devretmesini gerekli görürler. Kütüphaneciler, makale yazan öğretim üyelerinin ve öğrencilerin telif haklarını yayınevine devretmeleri halinde hangi haklardan vazgeçeceklerini onlara açıklayarak yardımcı olabilirler. Örneğin telif hakkını devreden akademisyen yazarlar, araştırmalarını kendi sitelerine koyma hakkını kaybedebilir.

Öğretim üyelerinin ve akademisyenlerin haklarını ve yayın seçeneklerini öğrenmesi için ve bu haklarını kullanmalarına yardım etmek için çeşitli araçlar bulunmaktadır. Creative Commons'ın, Authors Alliance ile birlikte geliştirdiği [Termination of Transfer \[1\]](#) bunlardan biridir, daha önce yayın anlaşması imzalamış yazarlara, daha önce devrettikleri yayın haklarını nasıl geri alabilecekleri ve makalelerini yeni koşullara, örneğin CC lisansına uygun olarak nasıl yayımlayabilecekleri hakkında bilgi vermektedir. [Scholars Copyright Addendum Engine \[2\]](#) ise, geleneksel akademik yayıncılara makale gönderen akademisyen yazarların yayın sözleşmelerinde değişiklik yapması içindir. Bu araç, yazarlara haklarını ellerinde tutmak için çeşitli seçenekler sunmaktadır ve geleneksel yayın sözleşmesine eklenecek bir sözleşme üretmektedir. Ayrıca Authors Alliance bu araçlar ve açık erişim hakkında çok sayıda [kaynak](#) yayımlamaktadır; PLOS da açık erişimin faydaları hakkında [kaynaklar](#) ve makaleler içermektedir.

Kütüphaneciler, farklı yayın seçeneklerinin okuyucuları ve yazarların eserlerini nasıl etkilediğini akademisyenlerin anlamasına da yardım edebilirler. Bir derginin veya yayının önemini onun ortalama atıf sayısını ölçerek belirleyen başlıca ölçüte 'etki faktörü' adı verilmektedir. Etki faktörleri bir derginin önemini yüzde yüz doğrulukla ölçmediği için Nature dergisi gibi bazı yayınevleri, [etki faktörlerinin](#) dergiler açısından önemini sorgulamaktadır. Açık Erişim makale yayımlayan akademisyenlerin çoğu, bu tür geleneksel ölçütler yerine etkiyi ölçen farklı sistemleri, örneğin [altmetrik](#) sistemini desteklemektedir. [Science OA-Finder](#) sitesinin yaptığı bir araştırmaya göre, Açık Erişim kapsamındaki makaleler, ücret karşılığında indirilen makalelere kıyasla ortalama %50 daha fazla araştırma etkisinde bulunmaktadır. Bu konuda ek bilgi için Jon Tennant'ın 2016'da yayımladığı ve açık erişimin akademik, sosyal ve ekonomik avantajlarını anlatan [makaleyi](#) okuyabilirsiniz.

Üniversitelerde ve diğer kurumlarda açık erişim uygulamaları ve politikaları

Açık Erişim politikası, bilimsel çalışmalarını kamuya açmak isteyen araştırmacıları desteklemek için kurumların uyguladığı resmi politikadır. Bu politikalar hakemlerin incelediği makaleleri, konferans sunumlarını, hakemlerin incelediği makale taslaklarını ya da kurumsal akademik arşivlerde yer alan ön baskıları kapsayabilir. Açık Erişim politikaları genelde araştırmacıların bilimsel araştırma çıktılarını daha geniş kitlelere ulaştırmalarına ilişkin önerileri içermektedir.

Açık Erişim savunucusu Peter Suber, “zorunluluk” sözcüğünün açık erişim politikalarında kullanmak için iyi bir terim olmadığı, aslında İngilizcedeki hiçbir sözcüğün uygun olmadığı görüşündedir. Zorunluluk olmadan da kurumlar, kütüphaneler veya telif hakkı ofisleri ile birlikte çalışarak mevcut yayıncılık uygulamalarından açık erişim yayıncılığa geçiş imkanı sunan fakülte politikaları oluşturmayı düşünebilirler.

Üniversite politikaları

Çok sayıda üniversite, bünyelerinde çalıştırdıkları araştırmacıların yazdıkları makalelerin yayın haklarını, çalışma ellerinden çıktığı andan itibaren açık erişimli olarak yayımlamaya uygun şekilde, üniversite yönetimlerine devrettikleri Açık Erişim politikalarını uygulamaktadır. Bu süreç, yayınevleriyle problemler yaşanmasına yol açmaktadır, çünkü bir makalenin telif hakkı yayıncıya devredilmeden önce üniversite o makale üzerinde resmi bir hakka sahip olmaktadır. Bu politikalar, üniversitelerin kendi kadroları tarafından yapılan araştırmalara erişmesi ve saklaması gerektiği varsayımı nedeniyle uygulanmaktadır. Örnek olarak [California Üniversitesi Açık Erişim Politikasını](#) okuyabilirsiniz. Üniversitelerin, araştırma kuruluşlarının ve akademik kurumların uyguladığı yüzlerce Yeşil Açık Erişim politikasını içeren Açık Erişim Materyal Arşivleme Politikaları Rehberinde (Registry of Open Access Repository Material Archiving Policies -[ROARMAP](#)) bulunan çok sayıda kurumsal açık erişim politikasını da okuyabilirsiniz.

Çalıştıkları üniversite veya kurum için açık erişim politikası hazırlamak isteyen kütüphaneciler için Harvard Açık Erişim Projesi (Harvard Open Access Project) bir [araç](#) geliştirmiştir. Açık Erişim politikaları genelde Bilimsel İletişim Ofisleri tarafından hazırlanmaktadır, fakat kütüphaneciler bu politikaların hazırlanmasına çeşitli şekillerde yardım edebilirler.

Kamu politikası

Üniversiteler seviyesinde açık erişim politikalarının hazırlanmasını teşvik etmeye ek olarak, kamu kaynakları ile finanse edilen araştırmaların devletin Açık Erişim politikası kapsamında kamuya sunulması da sağlanabilir. Bu uygulama genelde kamu kaynaklarından veya sponsorlardan fon olarak yapılan araştırmaların çıktılarını açık erişim koşulu konularak yapılmaktadır. Bir araştırma ilgili makalenin arşive konulması ve/veya açık lisansla yayımlanması koşuluyla finanse edilirse, o makaleye erişim ve kullanım fırsatları artmaktadır ve sonuçta araştırma fonunun değeri artmaktadır. Örnek olarak, ABD Ulusal Sağlık Kurumları (NIH) [Kamu Erişim Politikası](#) uyarınca, söz konusu kurumlardan fon olarak yapılan araştırmaların taslak makaleleri derhal bir hakem tarafından incelenmeli ve PubMed Central arşivine konulmalıdır, metnin son hali ise bir dergide yayımlanmasından itibaren 12 ay içinde arşive konulmalıdır.

Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalara Adil Erişim Yasası ([FASTR](#)) 2012-2017 döneminde ABD Temsilciler Meclisine ve Senatosuna sunuldu. FASTR yasasına göre yıllık araştırma bütçeleri 100 milyon dolardan fazla olan federal resmi kurumlar, finanse ettikleri araştırmaların, makalelerinin hakemler tarafından incelenmesinden ve bir dergide yayımlanmasından itibaren 6-12 ay içinde söz konusu makaleleri kamuya ücretsiz olarak İnternet ortamında sunmalıdır. FASTR yasası çıkarsa, resmi kurumların finanse ettikleri araştırmaların makalelerinin tüm kullanıcılara ücretsiz olarak sunulmasını ve [makalelerin dijital ortamda kullanılmasını](#) sağlayacaktır, böylece araştırma sürecinde devrim yapacağı anlaşılan yeni bilgisayarlı analiz araçları kullanılabilir.

Açık erişim politikalarını uygulamak

Çoğu açık erişim politikasının amacı, kamu (veya vakıf) tarafından finanse edilen araştırmaların herkes tarafından okunabilmesini ve - ideal olarak - sıfır ambargo süresi ile açık lisans ile paylaşılmasını sağlamaktır. Açık erişim politikasının uygulanması söz konusu olduğunda, birden çok kişi önemli rol oynar.

Fon sağlayıcı ve program görevlilerinin açık erişim politikasını anlaması, bunun önemini hibe alanlara sözlü ve yazılı olarak açıklayabilmesi, kamuoyunun araştırmaya ve araştırma verisine AE politikası koşulları doğrultusunda erişime sahip olduğundan emin olmak için süreci takip etmesi gerekir.

Üniversite yönetimleri, açık erişim dergilerinde yayın yapan veya araştırmalarını farklı biçimlerde açık bir şekilde paylaşan öğretim üyelerine destek sağlamalıdır (örneğin, tam zamanlı bir AE / AEK kütüphanecisi isitihdam etmek). Kurumlar ayrıca, AE yayıncılık pratiklerini uygulayan öğretim görevlilerini terfi süreçlerinde ödüllendirmek (cezalandırmamak) için politikalarını (gerektikçe) gözden geçirebilir ve değiştirebilir.

Açık erişim hakkında yanlış söylentiler çürütüldü

Açık Erişim, özellikle de makale yayımlamak için zaman azaldığında öğretim üyelerine ve öğrencilere korkutucu yeni bir dünya gibi görünebilir. Açık Erişim yayıncılık hakkında söylentilerin doğru olmadığını açıklayan pek çok yayın bulunmaktadır, günümüz akademik dünyasında bu korkulardan veya yanlış anlamalardan kurtulmak için bahsedilen rehber niteliğindeki yayınları dikkatle okumak önemlidir.

- Peter Suber, "[Field Guide to misunderstandings about Open Access](#)"
  - Minnesota Üniversitesi, "[Myths about Open Access Publishing.](#)"
  - Mike Taylor, "[Persistent Myths about open access scientific publishing](#)"
-

Son notlar

Üniversiteler, bilimsel araştırmaların ilerlemesinde önemli rol oynamaktadır ve akademik yayınlar, akademisyenlerin bulgularını meslektaşlarıyla ve kamuyla paylaşmaları için başlıca yollardan biridir. Kütüphaneciler, üniversitelerdeki bilgi ve belge yöneticileri olarak araştırmacılarla işbirliği içinde bilgi erişim sürecini iyileştirip güçlendirebilirler.

Kütüphaneciler bu amaçla bazı alanlarda yayımlanan bilimsel makalelere erişimi ve bunların etkisini/görünürlüğünü arttırmak için Açık Erişimin neden ve nasıl kullanılması gerektiği hakkında bilgi verebilir, telif hakkı ile ilgili soruları yanıtlayabilir, yol gösterebilir ve tavsiyelerde bulunabilirler.

Dipnotlar

[1] Termination of Transfer adı araç halen sadece ABD yasalarına tabi telif hakları ve sözleşmeler için geçerlidir. Creative Commons olarak bu aracı genişletme ve dünya genelinde bilgi ve kaynaklar sunmasını sağlama çalışmalarımız devam etmektedir.

[2] SCAE aracı ve ekleri 2019'da Creative Commons tarafından güncellenmektedir.

6.2 AEK, açık ders kitapları ve açık dersler

Açık eğitim bir fikirdir, bir içerik, uygulama, politika ve toplum bileşimidir ve uygun şekilde desteklendiğinde dünyanın her yerinden insanların ücretsiz, yararlı açık öğrenim materyallerine sıfır maliyetle erişmelerine yardım edebilir. İnsanlık tarihinde ilk defa herkesin istediği öğrenimi görme olanağına sahip olduğu bilgi çağında yaşıyoruz. Öğrenimde yapılan bu değişikliğin kilit noktası, Açık Eğitim Kaynaklarıdır (AEK). AEK terimi ücretsiz paylaşılan ve içeriğini özgürce kullanma, paylaşma ve yeniden düzenleme izinlerini kamuya yasal olarak veren eğitim materyalleri anlamına gelmektedir.

AEK aşağıda açıklanan nedenlerle mümkündür:

- Eğitim kaynaklarının çoğu dijital ortamda hazırlanmaktadır [1] ve dijital kaynaklar neredeyse sıfır maliyetle saklanabilir, kopya edilebilir ve dağıtılabılır;
- İnternet sayesinde kamu dijital içerikleri kolayca paylaşabilir; ve
- Creative Commons lisansları herkesin telif hakkını elinde tutmasını ve eğitim kaynaklarını dünya genelinde insanlarla paylaşmasını basit ve yasal bir işlem haline getirmektedir.

Yararlı eğitim materyalleri dünya genelinde insanlarla neredeyse sıfır maliyetle paylaşılabilirdiğinden [2], birçok kişi, eğitimcilerin ve devletlerin bu tür paylaşımlarda bulunmalarının ahlaki ve etik bir yükümlülük olduğunu ileri sürmektedir. Creative Commons olarak AEK'lerin yüksek öğrenimde kullanılan pahalı ve korumalı içeriklerin yerini alacağını ümit etmekteyiz. Bu modele geçilirse dünya genelinde daha adil ekonomik fırsatlar ve sosyal faydalar elde edilecektir ve eğitim içeriğinin kalitesinden ödün verilmeyecektir.

Neden önemli?

İnternet çağında eğitimin önceki kuşaklara kıyasla daha pahalı ve daha katı olması sizce mantıklı mı? Günümüzde eğitim hiç olmadığı kadar önemlidir. Bireylere, ailelere ve toplumlara en çok mutluluk, refah ve güvenlik sunan unsurdur. Resmi eğitim dışında pek çok ilginç ve faydalı deneyler yapılmaktadır, fakat resmi eğitim kurumlarının verdikleri diplomalar, sertifikalar ve diğer belgeler, dünya genelinde pek çok kişinin yaşam kalitesi için hala çok önemlidir.

Open Educational Resources: The Education Ecosystem Comes to Life, hazırlayan
opensourceway CC BY-SA 2.0

Resmi eğitim, İnternet çağında bile daha pahalı ve daha katı olabilmektedir. Pek çok ülkede eğitim materyalleri yayınevleri, ders kitapları ve diğer kaynaklar için büyük ücretler almaktadır. Söz konusu yayınevleri, kâğıda basılı kitaplardan dijital ortama geçiş yaparken eğitim kaynaklarının öğrencilere ait olması modelinden öğrencilerin kaynaklara sadece geçici olarak erişmesini sağlayan “İnternet tabanlı erişim” modeline geçmektedir.

Ek olarak, yayıncılar, sürekli kısıtlayıcı teknolojiler geliştirerek öğrencilerin ve öğretim üyelerinin geçici olarak eriştikleri kaynakları kullanım haklarını sınırlamaktadır; örneğin materyallerin basılmasını, kes-yapıştır yapılmasını ve arkadaşlar arasında paylaşılmasını yasaklamak için yeni önlemler almaktadır.

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Açık eğitim materyalleri (AEK) terimindeki “açık” sözcüğünün anlamını açıklayabilir,
- AEK, açık ders kitapları, açık dersler ve KAÇED’ler arasındaki farkı tanımlayabilirsiniz.

Sizin için neden önemli?

Eğitim materyallerinin giderek artan fiyatları ve giderek azalan esnekliği, kullanıcıları nasıl etkiliyor? Tüm hakları koruyan telif hakkı ve ilgili yasalar sizce öğrencilerin ve eğitimcilerin masraflarının artmasında ve esnekliğinin azalmasında ne gibi rol oynuyor?

Temel bilgiler

AEK ve Açık Ders Kitapları Şu videoyu seyredin: Why OER? (süre 03:48)

Why OER?

<https://www.youtube.com/watch?v=qc2ovIU9Ndk>

The Council of Chief State School Officers, CC BY 4.0. Müzik: The Zeppelin, yaratıcı Blue Dot Session

William and Flora Hewlett Vakfı “açık eğitim kaynakları” (AEK) terimini şöyle tanımlamaktadır: *Açık Eğitim Kaynakları, kamu malı olan veya ücretsiz kullanılmasına ve başka kullanım değerlerine dönüştürülmesine izin veren fikir eseri lisansı kapsamında yayımlanan öğretim, öğrenme ve araştırma kaynaklarıdır.*

AEK'ları daha basit bir şekilde tanımlamak isterseniz: *AEK'lar tüm öğrencilerin faydalanması için ücretsiz indirilebilen, değişiklik yapılabilen ve paylaşılabilen eğitim materyalleridir [3].*

Giderek fiyatları artan ve esneklikleri azalan geleneksel eğitim materyallerinin aksine, AEK'lar her yerde herkese ücretsiz indirme, değişiklik yapma ve başkalarıyla paylaşma izni vermektedir. David Wiley bu terimi başka bir şekilde tanımlamaktadır: Sadece kamuya 5R etkinliklerini yapma izni verir şekilde lisanslı eğitim materyalleri AEK'dır.

5R aktiviteleri şunları içermektedir:

- Saklama (Retain) - içeriğin kopyalarını oluşturma, sahip olma ve kopyalarını kontrol etme izni (örn. indirme, çoğaltma, saklama ve yönetme)
- Tekrar Kullanma (Reuse) - içeriği farklı şekillerde kullanma izni (örn. sınıfta, çalışma grubunda, internet sitesinde veya videoda)
- Revize Etme (Revise)- içeriği uyarlama, düzeltme veya değiştirme izni (örn. içeriği başka bir dile çevirme)

- Yeniden Düzenleme (Remix)- yeni bir şey oluşturmak için orijinal veya revize içeriği başka malzemelerle birleştirme izni (örn. içeriği bir 'mashup' (bütünleşik uygulamalar) şeklinde birleştirme)
- Yeniden Dağıtma (Redistribute)- orijinal içeriğin kopyalarını, kendi revizyonlarınızı veya kendi düzenlemelerinizi başkalarıyla paylaşma izni (örn. bir kopyasını bir arkadaşınıza verme)

Bir eğitim kaynağının size 5R izni veren açık eğitim kaynağı olduğunu doğrulamanın en kolay yolu, kaynağın halka açık olduğunu veya türev çalışmaların oluşturulmasına izin veren bir Creative Commons lisansı kapsamında lisanslandırılmış olduğunu belirlemektir - CC BY, CC BY-SA, CC BY-NC veya CC BY-NC-SA. Bu listeye Kamu Malı İşaretini eklemeyin çünkü bir ülkede bu şekilde etiketlenen bir kaynak, başka bir ülkede kamu malı olmayabilir. Bölüm 3'te belirtildiği gibi, Kamu Malı İşareti, yasal bir etkiye sahip değildir.

AEK'lar pek çok farklı biçimde ve türde hazırlanmaktadır. Bir AEK tek bir video veya simülasyon gibi küçük bir nesne olabilir, bir üniversite eğitim programı gibi büyük bir nesne de olabilir. Eğitimcilerin tüm hakları saklı telif hakkıyla korunan ders kitapları yerine kullanacakları yeterli bir AEK koleksiyonu hazırlamaları çok zordur, ya da en azından çok zaman alır. Bu nedenle AEK'lar genelde eğitimcilerin anlamasını ve uyarlamasını kolaylaştırmak için geleneksel ders kitaplarına benzer şekilde bir araya getirilmekte ve sunulmaktadır.

"Açık ders kitabı" terimi basitçe, kullanım sürecini kolaylaştırmak için geleneksel ders kitabına benzeyecek şekilde düzenlenmiş bir AEK koleksiyonudur. Farklı disiplinlerde açık ders kitapları örneklerini görmek için, [OpenStax](#), [the Open Textbook Library](#) veya [BCcampus Open Education](#) adreslerini ziyaret ediniz.

Zaman zaman, AEK, dijital eğitim yazılımı (courseware) şeklinde toplanır ve sunulur. Açık eğitim yazılımı örneklerini görmek için, [Open Education Consortium](#) ve [MIT OCW](#) adreslerini ziyaret ediniz.

Araştırmalar, öğretmenler AEK kullandıklarında öğrencilerin [sadece paradan tasarruf etmediklerini](#) aynı zamanda tüm hakları saklı telifli eğitim malzemeleri yerine AEK tercih edildiğinde öğrencilerin [daha iyi sonuçlar](#) elde edebildiklerini göstermektedir.

AEK fikri, [Cape Town Açık Eğitim Bildirgesi](#) (2007) ve [Cape Town +10](#) (2017), UNESCO Paris [AEK Beyannamesi](#) (2012), UNESCO Ljubljana AEK Eylem Planı (2017) ve UNESCO AEK

[Tavsiyesi](#) (2019) gibi çeşitli belgelerle gösterildiği gibi, çeşitli kişiler, kurumlar ve hükümetler tarafından güçlü bir şekilde savunulmaktadır.

AEK ve ücretsiz kütüphane kaynakları

Öğretmenler ve öğretim görevlileri genelde, derslerinde tüm hakları saklı ticari içerik, ücretsiz kütüphane kaynakları ve AEK'nı bir arada kullanırlar. Kütüphane kaynakları, o kurumdaki öğrenciler ve öğretmenler için "ücretsiz" olsa bile, (a) kurumun kütüphanesi satın almak veya abone olmak zorunda olduğundan bunlar "ücretsiz" değildir ve (b) genel olarak halka açık değildir. Bu tablo, bu eğitim kaynaklarının her bir türünün öğrencilere maliyetini, öğretmenler ve öğrencilere verilen yasal izinlerini tanımlamaktadır.

	Öğrencilere Maliyeti	Öğretmen ve Öğrencilerin İzinleri
Ticari Ders Kitapları	Pahalı	Kısıtlayıcı
Kütüphane Kaynakları	Ücretsiz	Kısıtlayıcı
Açık Eğitim Kaynakları	Ücretsiz	5R Aktiviteleri

İlköğretim / ortaöğretim (K-12) ve yüksek öğretimde AEK

AEK eğitimin tüm sektörlerinde kullanılır. Bununla birlikte AEK'nın üretim ve kullanım şekli, çalıştığınız eğitim kademesine göre çoğunlukla farklılık gösterir.

Genelde, yüksek öğretimde görev alan öğretmenler daha yüksek ihtimalle,

- zamana, kaynaklara ve eğitim malzemelerini üretmek ve revize etmek için desteğe sahiptir,
- oluşturdukları içeriğin telif hakkına sahip olurlar (yüksek okul / üniversite ile olan sözleşmelerine bağlı olarak), ve
- derslerinde hangi içeriğin kullanılacağına ilişkin tek taraflı karar verebilirler (bkz. [akademik özgürlük](#))

Bu nedenle, yüksek eğitimde çalışan öğretmenler, genellikle AEK üreticileridir ve derslerinde AEK kullanılıp kullanılmayacağına karar verebilirler. Yüksek öğretimde AEK kullanımı, bireysel olarak eğitim görevlisi seviyesinde gerçekleşme eğilimindedir. Bu fırsat verildiğinde, açık eğitim içeriğinin oluşturulması ve kabulü, açık eğitim uygulamalarına / pedagojisine geçiş için öğretim kadrosuna zaman, kaynak ve destek verilmesi kritik öneme sahiptir.

Örnek: [British Columbia Fakültesi bir Açık Ders Kitabı yazdı.](#)

Genelde, ilköğretim / ortaöğretim (K-12) öğretmenleri, daha düşük ihtimalle,

- zamana, kaynaklara ve eğitim malzemelerini üretmek ve revize etmek için desteğe sahiptirler,
- oluşturdukları içeriğin telif hakkına sahip olabilirler (okul / ilçe ile olan sözleşmelerine bağlı olarak), ve
- müfredatlarında hangi içeriğin kullanılacağına ilişkin tek taraflı karar verebilirler.

Bu nedenle, ilköğretim ve ortaöğretim (K-12) okullarında AEK kullanımı, bireysel olarak öğretmen seviyesinden ziyade ilçe veya okul düzeyinde gerçekleşme eğilimindedir. Örnek:

[Yeni Zelanda okullarında açık politikalar.](#)

Açık eğitim kaynakları: Çok kısa bir tarihçe

Bu belgede "Açık Eğitim Tarihine" kapsamlı bir genel bakış sunmak için yeterli alan bulunmadığından, açık eğitim hareketinin büyümesine katkıda bulunan önemli olaylardan bazılarını yer verilmiştir. (Listeye dahil edebileceğimiz başka kritik olaylar biliyorsanız, lütfen bize söyleyin ve biz de tarihçeyi güncelleyelim. Teşekkürler!)

- 1969 - [İngiltere Açık Üniversitesi](#) açıldı
- 1983 - [GNU'nun çıkışı ile Özgür yazılım](#) hareketi kuruldu
- 1989 - [World Wide Web](#)
- 1997 - [MERLOT](#)
- 1998 - [U.S. Telif Hakkı Süresi Uzatma Yasası](#)
- 1998 - "Açık içerik" terimi türetildi ve [Açık İçerik Lisansı](#) yayınlandı
- 1999 - [Açık Yayın Lisansı](#) yayınlandı
- 1999 - [Connexions](#) çıkarıldı (2012'de OpenStax olarak yeniden adlandırıldı)
- 2001 - [Vikipedi](#)
- 2001 - [Creative Commons](#) kuruldu
- 2001 - [MIT Courseware](#)
- 2002 - [Budapeşte Açık Eğitim İnisiyatifi](#)
- 2002 - Creative Commons [lisansları](#) çıkarıldı
- 2002 - [UNESCO Açık Eğitim Kaynakları](#) ismini türetti
- 2004 - İlk yıllık [Açık Eğitim Konferansı](#)
- 2005 - [OpenCourseWare Konsorsiyumu](#) kuruldu (2014'te Açık Eğitim Konsorsiyumu olarak yeniden adlandırıldı)
- 2006 - [WikiEducator](#)
- 2007 - [Cape Town AEK Bildirgesi](#)
- 2007 - [OER Commons](#)
- 2007 - [Wiley](#) ve Courous "açık ders" deneyleri yaptı
- 2008 - [Opening Up Education](#) yayınlandı
- 2008 - [Bağlantıcılık ve Bağlantılı Bilgi](#)
  - 2000 öğrencinin katılımı sonucu, "kitlesele açık çevrimiçi ders" veya [KAÇD](#) terimi ortaya çıktı. KAÇD'i tanımlayan bu videoyu izleyin: "[KAÇD nedir?](#)" video (4:26) Dave Cormier, CC BY 3.0
- 2012 - [OpenStax](#) ilk açık ders kitabını yayınladı.
- 2012 - [UNESCO AEK Paris Bildirgesi](#)
- 2013 - [OERu](#) çıkarıldı
- 2017 - [UNESCO 2. Dünya AEK Kongresi](#)
- 2019 - [UNESCO AEK Tavsiyesi](#)
- 2020 - [UNESCO'nun AEK Dinamik Koalisyonu](#) kurması

Son notlar

İster açık ders kitabı olarak isterse dijital açık eğitim havuzu olarak düzenlenmiş olsun, AEK, öğretmenlere, öğrencilere ve diğer kişilere, eğitimi daha ekonomik ve daha esnek kılan geniş birtakım izinler sunmaktadır. Eğitimciler herkes için etkin eğitim kaynaklarına erişimi en üst düzeye çıkarmak istediklerinden, bu izinler hızlı, düşük maliyetli deneyimleme ve yenilenmeye olanak tanımaktadır.

Dipnotlar

[1] Çoğu AEK dijital olarak "doğmaktadır", yine de AEK dijital ve basılı formatlarda öğrencilere sunulabilmektedir. Tabii ki, dijital AEK'nın paylaşılması, değiştirilmesi ve yeniden dağıtılması kolaydır, ancak bir şeyin dijital olması AEK olduğu anlamına gelmez.

[2] Birçok ülkede (çoğu AB üyesi ülke gibi), maliyet bir problem olmakla birlikte, kısıtlayıcı telif hakları ve daraltılmış adil kullanım / adil tasarruf hakları, yeni öğretim yöntemlerini sınırlandırabilmektedir.

[3] AEK iletişimi üzerinde çalışan Kuzey Amerikalı açık eğitim savunucuları koalisyonu OER Communications tarafından hazırlanmıştır: oer-comms@googlegroups.com

6.3 Kaynakları bulmak, değerlendirmek ve uyarlamak

Eğitmenlerin sınıfta ilgili öğrenim kaynaklarını sağlamalarını gerektiren görsel ve canlı bir kültürde yaşıyoruz, ancak başkalarının büyük eserlerini bulmak ve tekrar kullanmak her zaman basit değildir. Bu bölümde, başkalarının AEK'nı nasıl bulacağınızı ve kendi sınıflarınızda kullanmak için nasıl uyarlayacağınızı öğreneceksiniz.

Neden önemli?

Siz ve öğrencilerinizin ihtiyacı olan AEK'nı bulmak için hangi bilgi ve becerilere ihtiyaç var? Küresel açık eğitim camiasına katılacak, dersiniz için en iyi açık kaynakları bulacak ve çalışmanızı AEK olarak paylaşacaksanız, açık lisanslı kaynakları nasıl bulacağınızı, değerlendireceğinizi ve uyarlayacağınızı bilmeniz ve başkalarına da nasıl öğreteceğinizi bilmeniz gerekir. Peki ya daha büyük düşünmek istiyorsak, açık eğitimin küresel olarak ne gibi bir etkisi olabilir? İçeriği revize etme, yeniden düzenleme ve paylaşma fırsatının ve açıklığın küresel ölçekte potansiyel etkisi nedir? Eğer toplumun, dünyanın tüm bilgisine erişimi olsaydı ve bunları yaratıcı bir biçimde yeniden düzenlenebilseydi, küresel sorunlarla baş etmek için ne gibi yeni fırsatlar bulabilirdik (örneğin, [Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri](#))?

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Açık kaynaklar, Google CC Search ve diğer platformlarda AEK bulabilir,
- Bulduğunuz AEK'nı nasıl tekrar kullanacağınızı / revize edeceğinizi / yeniden düzenleyeceğinizi değerlendirebilir,
- Lisans uyumluluğuna dikkat ederek farklı AEK'nın nasıl birlikte kullanılabileceğini gösterebilirsiniz.

Sizin için neden önemli?

Öğrenim kaynaklarınızı şu anda nerden buluyorsunuz? Halihazırda kullandığınız malzemeler için açık alternatifler arıyor musunuz? Mevcut öğrenim kaynaklarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz ve bu ölçümleri açık lisanslı içeriğe nasıl uyguluyorsunuz?

Halihazırda kullandığınız öğrenim kaynaklarını tanımladıktan sonra, kendinize şu soruları sorun:

- Bu kaynak tüm öğrencilerime ücretsiz olarak sunuluyor mu?
- Öğrencilerim ve ben, bu kaynakların bir kopyasını sonsuza kadar saklayabilir miyiz?
- Sınıfımın içerikteki hataları düzeltmesi, eski veya yanlış içeriği güncellemesi, eseri geliştirmesi ve dünyadaki diğer öğretmenlerle paylaşması için yasal izinler gerekiyor mu?
- Öğrencilerim, ders çalışmaları kapsamında öğrenim kaynaklarımıza katkıda bulunabilir ve geliştirebilirler mi?

Bu sorulara yanıtınız "Hayır" ise, siz ve öğrencileriniz, büyük ihtimalle, yapmak istediğiniz şeyi yapmak için ihtiyacınız olan yasal izinleri sağlamayan öğrenim kaynakları kullanıyorsunuz. Diğer yandan, tüm sorulara "Evet" yanıtı verdiyseniz, büyük ihtimalle AEK kullanıyorsunuz.

Temel bilgiler

Kaynakları bulmak İnternet üzerindeki her şey AEK değildir ve "açık" olarak etiketlenmiş bazı eserlerin, 5R faaliyetlerinde kullanılması için yasal izinleri olmayabilir. Peki AEK'nızı nasıl tanıyabilir ve sınıfınız için en çok işe yarayacak AEK'nı nasıl seçebilirsiniz? Unutmayın: bir kaynağın AEK olması için (a) herkese ücretsiz sunuluyor olması ve (b) halka açık olması veya kaynağı değiştirmek için herkese 5R izni veren açık bir lisans kapsamında olması gerekmektedir.

Kullanmak istediğiniz kaynakları bulma, sınıfınıza AEK getirmenin ilk adımıdır. Arama, AEK kullanan eğitimcilerin önündeki başlıca engellerden biridir. Neyse ki, AEK aramak için birçok temel yöntem bulunmaktadır.

Öncelikle, AEK'nın nasıl bulunacağına dair kısa bir giriş için, "[Nasıl AEK bulabilirim?](#)" (1:31) videosunu izleyiniz.

How can I find OER?

<https://www.youtube.com/watch?v=NJRlaQkiWKw>

"How can I find OER?" Video: Council of Chief State School Officers, CC BY 4.0. Müzik: Blue Dot Sessions - Lahaina: CC BY NC 4.0

Dünya genelinde AEK faaliyetlerine dair bir fikir edinmek için [OER World Map](#) üzerinde AEK projelerine ve insanlara kısaca bir göz atınız.

Büyük AEK koleksiyonları barındıran birçok internet sitesi bulunmaktadır (örneğin, Wikimedia Commons), fakat bazı üniversiteler, kendi AEK havuzlarına ve servislerine sahiptir. İyi bir ilk adım, [Google Gelişmiş Arama](#) kullanarak genel bir AEK araması yapmak ve sonuçlarınızı "Kullanım Hakları" (ekranın altındaki aşağı açılır menü) kriterine göre filtrelemek olacaktır. Bu aracın nasıl etkin kullanılabileceğine dair, [Google paylaşımına bakın](#).

İnternet sitenizde veya blogunuzda AEK'nızın nasıl paylaşılacağına ek olarak, açık lisanslı içeriği paylaşabileceğiniz yüzlerce çevrimiçi platform bulunmaktadır. Creative Commons [bir dizin tutmakta](#) olup bu dizinde, eğitimcilerin en çok kullandıkları popüler AEK platformları içerik türüne göre düzenlenmiştir (fotoğraflar, video, ses, ders kitapları, dersler, vs).

Açık eğitimler çoğunlukla, AEK ararken open edu e-posta grupları üzerinde birbirlerinden yardım istemektedirler. Katılabileceğiniz bazı platformlar şunlardır:

- [CC Open Education Platform \(davetiye\)](#) - Lütfen kim olduğunuzu ve neden katılmak istediğinizi anlatın.
- [OER Forum](#)
- [International OER Advocacy](#)
- [OER Discuss](#)
- [Open Knowledge Open Edu](#)
- [Open Edu SIG](#)
- [Wikimedia Education](#)
- [US OER Advocacy](#)
- [SPARC: Library OER](#)
- [Educause Openness](#)

AEK arama konusunda daha popüler seçenekler hakkında daha fazla bilgi istiyorsanız, [Açık Washington ders modülünü](#) okuyun.

Kaynakları değerlendirmek

Tüm eğitim kaynaklarında olduğu gibi, AEK'nın kullanımdan önce değerlendirilmesi gerekmektedir. AEK konusunda yeni olan eğitimler, AEK ücretsiz olduğu ve başka eğitimlerce yeniden düzenlenmiş olabileceği için kalite konusunda endişe duyabilirler. AEK kullanma ve değerlendirme süreci, geleneksel tüm hakları saklı telifli kaynakları değerlendirmekten farklı değildir. Eğitim kaynakları ister açık lisanslı isterse kapalı olsun, öğrencilerin neye ihtiyacı olduğunu ve müfredatın ne istediğini bilen siz olduğunuz için, kalitesini en iyi değerlendirecek kişi de siz olacaksınız.

Konu uzmanları (eğitmenler ve kütüphaneciler), eğitim kaynaklarının kalitesini ve uygunluğunu, çoğunlukla aşağıdaki kriterlerle birlikte değerlendirirler:

- Doğruluk
- Yazarın / kurumun saygınlığı
- Teknik üretim standardı
- Erişilebilirlik

- Amaca uygunluk

Kimsenin size, ücretsiz olduğu için AEK'nın "düşük kaliteli" olduğunu söylemesine izin vermemeye dikkat edin. [SPARC AEK Efsane Avcılığı Kılavuzu](#)'nda söylendiği gibi:

- Giderek dijitalleşen ve internete bağlanan dünyada, "ne kadar köfte o kadar ekmeğ" atasözü geçerliliğini yitirmektedir. Toplumun tüm alanlarında, kullanıcıların maliyetini çarpıcı bir biçimde azaltan veya ortadan kaldıran yeni modeller gelişmektedir ve tüm bu yenilikler eğitim kaynaklarına da yayılmıştır.
- AEK yayıncıları, kaynaklarının kaliteli olmasını sağlamaya çalışmışlardır. Sıkı editör ve hakem denetimli kılavuzlar kapsamında birçok açık ders kitabı üretilmektedir ve birçok AEK havuzları, eğitimcilerin materyalleri incelemelerine (ve diğerlerinin incelemelerini görmelerine) olanak tanımaktadır. Ayrıca, AEK'nın aynı anda hem ücretsiz hem de yüksek kaliteli olabileceğini ve daha önemlisi, olumlu öğrenci öğrenme sonuçlarını destekleyebileceğini gösteren kanıtların miktarı giderek artmaktadır.

Yine de "yüksek veya düşük kaliteli eğitim kaynakları" hakkında bir tartışmanın içine çekilmemeye dikkat edin, çünkü eğitimcilerin gerçekten endişelenmeleri gereken şey "etkinliktir". David Wiley'in şu iki paylaşımını okuyun: "[Yüksek Kalite" demeyi bırakın ve Hayır, Gerçekten – "Yüksek Kalite" Demekten Vazgeçin.](#)

Kaynakları yeniden düzenlemek ve uyarlamak

Açık lisanslı öğrenim materyalleri, eğitimcilerin bu materyalleri daha etkin kullanmalarına olanak tanır ve dolayısıyla daha iyi öğrenim ve öğrenci çıktılarına yol açar. AEK yeniden düzenlenebilir ve uyarlanabilir: öğrencilerin ihtiyaçlarına uyacak şekilde güncellenebilir, özel tasarlanabilir ve geliştirilebilir: AEK'nın yerel dile tercüme edilmesi, bir biyoloji açık ders kitabının yerel bilim standartlarına uyacak şekilde uyarlanması ya da AEK simülasyonunun işitme engeli olan bir öğrencinin erişebileceği şekilde değiştirilmesi.

Yeniden düzenleme ve uyarlama fikirleri eğitim açısından önemlidir. Diğer eğitimciler ve yazarların oluşturdukları malzemelerin yaratıcı biçimde yeniden kullanımı, ilham vermenin çok ötesinde bir anlam taşır; öğrencilerimize eğitim kaynakları hazırlamak için farklı malzemeleri kopyalayabilir, uyarlayabilir ve birleştirebiliriz.

Fotoğraf, José Carlos Cortizo Pérez. CC BY 2.0

Başkalarının ürettikleri malzemeleri alıp farklı kaynaklardan malzemelerle bir araya getirmek, sadece pedagoji açısından değil, aynı zamanda telif hakkı açısından da aldatıcı olabilir.

Çevrimiçi dijital eğitim platformları, topluma bu kaynakları kullanma, yeniden düzenleme ve paylaşma yetkisi veren (veya vermeyen) farklı yasal izinlere sahiptir. Bu yasal kategorilerden birkaçı aşağıda belirtilmiştir:

- Halka açık eserler (telif hakkıyla kısıtlanmayan), herhangi bir eser ile yeniden düzenlenebilir.
  - Örnek: Herhangi bir kişi Mark Twain'in [Huckleberry Finn'in Maceraları](#)'nı, Lewis Carroll'ın [Alice Harikalar Diyarında](#)'sı ile birleştirip yeniden düzenleyebilir (remix).
- İnternette ücretsiz sunulan, yalnızca proje hizmet koşullarına uygun olarak kullanabileceğiniz veya dürüst kullanım veya dürüst iş yapma gibi telif hakkı istisnası veya sınırlaması ile kullanabileceğiniz tüm hakları saklı telifli eserler.
  - Örnek: Birçok Kitlese Açık Çevrimiçi Ders (KAÇD), içeriğin ücretsiz tekrar kullanımına izin vermekle birlikte, kopyalama, revize etme, yeniden düzenleme ya da yeniden dağıtımına izin vermemektedir.
- Kapalı formatlardaki tüm hakları saklı telifli eserler, topluma bir eseri yeniden düzenleme veya uyarlama izni vermemektedir.
  - Örnek: kullanma ve bağlantı verme izninizin dahi olmadığı, sadece canlı oynatma hizmeti şeklinde sunulan hasılat rekoru kırmış bir film.

- Çeşitli izin ve kısıtlamaları bulunan Creative Commons lisanslı eserler (ve diğer ücretsiz lisanslar).
  - Örnek: Wikipedia (BY-SA) içeriklerini ticari amaçlarla tekrar kullanmanıza izin verirken, WikiHow (BY-NC-SA) izin vermemektedir. Bir Wikipedia makalesi, bir WikiHow makalesi ile birlikte yeniden düzenlenemez.

Hangi CC lisanslı ürünlerin diğer CC lisanslı ürünler ile yeniden düzenlenebileceğini öğrenmek istiyorsanız, Bölüm 4.4'te işlediğimiz [CC Yeniden Düzenleme Tablosu](#)'na tekrar bakınız. İki CC lisanslı eserin kesişiminde yeşil onay işareti varsa, bu iki eseri birlikte yeniden düzenleyebilirsiniz. Siyah X işareti gördüğünüz yerlerde, bu iki CC lisanslı eserleri birlikte yeniden düzenleyemezsiniz.

	 PUBLIC DOMAIN	 PUBLIC DOMAIN	 CC BY	 CC BY SA	 CC BY NC	 CC BY ND	 CC BY NC SA	 CC BY NC ND
 PUBLIC DOMAIN	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
 PUBLIC DOMAIN	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
 CC BY	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗
 CC BY SA	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗
 CC BY NC	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗
 CC BY ND	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
 CC BY NC SA	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗
 CC BY NC ND	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗

CC Lisans Uyumluluk Tablosu / CC BY 4.0

MARC kayıtları ve üst veriler

AEK ile ilgili, içeriğin kullanılabilmesini sağlayan, arama yapmaya, düzenlemeye ve kurumunuzdaki mevcut içerik sistemlerine uyumuna izin veren [üst veri standartları](#) vardır.

Üst veri; araştırmacı, başlık, konu başlığı, sınıf düzeyi, anahtar sözcükler gibi bilgileri ve diğer kategorik bilgileri içerir.

Açık ders kitaplarını kütüphane koleksiyonunuza kolayca ekleyebileceğiniz pek çok kaynak vardır. UnGlue.it'in Creative Commons e-kitaplarından oluşan kapsamlı bir veritabanı bulunmaktadır. 2014 yılında, 1.897 ücretsiz e-kitap eklenmiştir ve bunların 1.076 tanesinin Creative Commons lisanslı vardır. Ayrıca, unglue.it'e, kullanıcıların özelleştirilebilir MARC (Makine Tarafından Okunabilir Kataloqlama) kayıtlarını indirmelerine ve yüklemelerine olanak sağlayan [kütüphaneci araçları](#) eklenmiştir. Ücretsiz, açık lisanslı kaynaklar olarak, AEK çoğunlukla katalog dışında yaşam sürer ve kataloglama standartları, arşivlerden farklılık gösterebilir. Bir AEK'ın katalogda nasıl görünebileceğini görmek için, OpenStax için [Worldcat](#) katalog kaydına bakabilirsiniz. AEK'ı'yi nasıl katalogluyorsunuz? Tartışmak için sınıf sohbet özelliğini kullanın.

Open Textbook Library (Açık Ders Kitabı Kütüphanesi) ve [BC Campus](#) ayrıca, AEK için [MARC bibliyografik kayıtlarını](#) sunar. Open Textbook Library (Açık Ders Kitabı Kütüphanesi) ayrıca bütün MARC kayıtları için CC0'ı kullanır. CC'nin MARC kayıtları için nasıl kullanılabileceğine dair detaylı bilgi için [okuyun](#).

Son notlar

İnanılmaz bilgi bolluğunun olduğu bir dünyada yaşıyoruz ve giderek daha yüksek oranda dijital bilgi açık olarak lisanslanıyor. Öğrenme ortamınızın ve öğrencilerinizin ihtiyaçlarına uyan, doğru, açık kaynakları bulmak bazen zorlayabilir. AEK'ı kullanmak için başlıca motivasyonlardan biri, bu çalışmalarını, üyelerin ihtiyaçlarına en iyi uyacak biçimde değiştirebilme, yeniden düzenleyebilme ve paylaşabilme olanağıdır. Arama motorları, AEK arşivleri ve platform servisleri gibi yerleşik araçlara sahip uygulamalar Creative Commons lisanslarının kullanılabilmesine yardımcı olmaktadır, ama halen doğru AEK'ı bulmak öğretim üyeleri ve kütüphane kullanıcıları için zaman alıcıdır.

6.4 AEK oluşturma ve paylaşmak

Bu bölümün önemli bir kısmı; yaratımın yasal perspektiften nasıl işlediği, hem de pratik anlamda, bir şeyi yaparak ve yaratarak nasıl ğendiğimiz konularını kapsar. Bu nite de, AEK'nın en büyük etkiyi sağlayacak ve herhangi bir yasal ya da teknik engelle karşılaşılmayacak şekilde nasıl yaratılması gerektiğini keşfedecek ve AEK yaratma alıştırmaları yapacağız.

Fotoğraf hansol. "Shared" CC BY 2.0 (Not: resim, internetten kaldırılmıştır)

Neden nemli?

Herhangi bir eğitmenin işinin büyük bölümü eğitim materyallerini hazırlamak, güncellemek ve birleştirmektir. Bu materyallerin açık erişimli hale getirilmesi yalnızca birkaç ekstra aşama gerektirir ve düşündüğünüzden daha kolaydır. Bu aşamalar nelerdir? Kaynakları açık hale getirerek yaratmak ve yayınlamak istediğinizde ne düşünmeniz ve beklemeniz gerekir?

Eğitim kaynaklarımızı AEK olarak paylaştığımızda, en iyi uygulamalarımızı, uzmanlığımızı, karşılaştığımız zorlukları ve çözüm yollarını da paylaşmış oluruz. Eğitim, paylaşmaktır.

Çalışmalarımızı daha fazla kişiyle paylaştığımızda, daha iyi kütüphaneciler ve eğitimler oluruz.

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- AEK'nın uygulamada nasıl çalışacağını bilebilir,
  - Kaynaklarınız için CC lisans(lar)ı seçebilir,
  - Açık lisans kararınızı diğer AEK ile uyumluluk açısından (yani, başka kaynaklarla birleştirilip yeniden düzenlenebilir mi?) inceleyebilir,
  - Herkes için AEK erişilebilirliğini geliştirme açısından ihtiyaçları ve zorlukları tanımlayabilirsiniz.
-

Sizin için neden önemli?

Şu anda ne gibi öğrenim kaynakları oluşturuyorsunuz? Bu kaynakları yayınlıyor veya geribildirim için diğer insanlarla paylaşıyor musunuz? Diğer eğitimlerin, öğrencileri, kütüphaneci veya bilim insanlarının hangi kaynaklarınızdan faydalanabileceklerini düşünüyorsunuz? Eğer paylaşmayı seçerseniz, başkalarına ne kadar özgürlük vermek istiyorsunuz; başkalarının eserinizi tekrar kullanmaları için hangi izinleri vereceksiniz?

Temel bilgiler

Neden paylaşmalı?

Eserinizi AEK olarak paylaşmanın neden önemli olduğuna dair bir bilgi için, şu videoyu izleyin: [Open Education Matters: Why is it important to share content?](#) (süre 03:51)

Open Education Matters: Why is it important to share content?

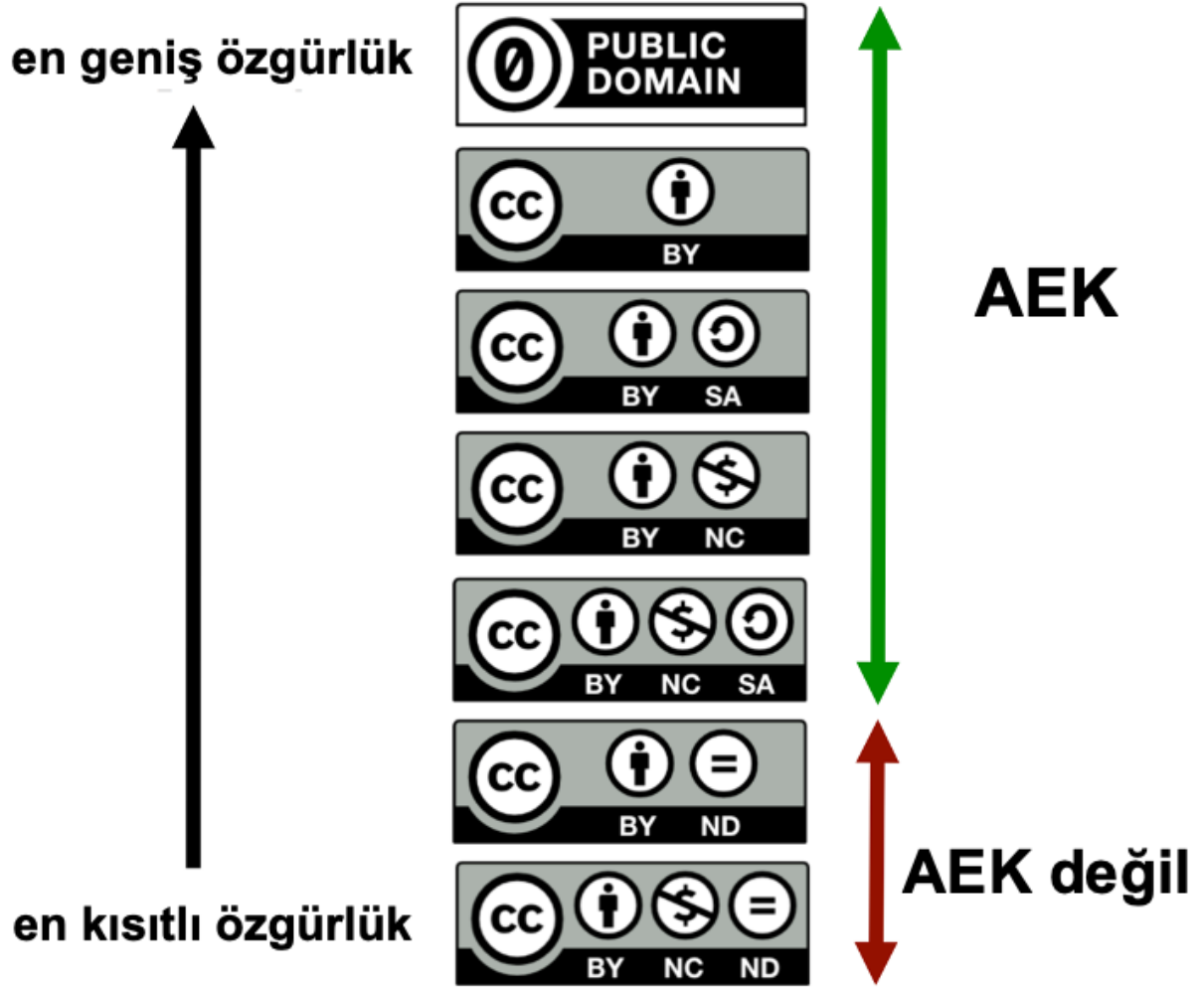
<https://www.youtube.com/watch?v=dTNnxPcY49Q>

Open Education Matters: Why is it important to share content? Video: Nadia Mireles, CC BY 3.0

Eğitmenler ve kütüphaneciler AEK'nı herkesle paylaşabildikleri [1] için biz de yapmalıyız. Neticede eğitimde temel olarak bilgi ve fikir paylaşımı esastır. Kütüphaneler, arşivlemeye, paylaşmaya ve öğrencilerin aradıkları bilgileri bulmalarına yardımcı olurlar. Biz, eserimize CC lisansı verdiğimiz takdirde, bu eseri basit yasal izinlerle toplum ile paylaşmış oluruz. Eserinizin paylaşımı dünyaya bir hediyedir.

AEK için bir CC lisansı seçmek

Creative Commons, altı açık telifli lisans paketine sahiptir ve yazarların CC lisanslarını veya halka açık araçları seçmelerini ve kullanmalarını tamamen desteklemektedir. Bununla birlikte, CC lisansı kapsamında sunulan tüm eğitim malzemeleri AEK değildir. Hangi CC lisanslarının eğitim kaynaklarıyla iyi çalıştığını ve hangilerinin çalışmadığını detaylı olarak gösteren bu tabloyu inceleyin.

İki CC NoDerivatives (ND), Türetilemez lisansı, AEK uyumlu değildir, çünkü toplumun eğitim kaynağını revize etmesine veya yeniden düzenlemesine izin vermemektedir. ND lisansları, 5R ilkelerini veya diğer önemli AEK tanımlarını karşılamadığından, açık eğitim hareketi, ND lisanslı eğitim kaynaklarını "AEK" olarak kabul etmemektedir. AEK'nız için doğru lisansın seçimi, diğer kullanıcılara hangi izinleri vermek istediğinizi ve hangi izinleri kendinize saklamak istediğinizi düşünmenizi gerektirir. "[Açık Ders Kitabı Topluluğu, Açık Ders Kitapları için CC BY Lisansını Savunuyor](#)" başlıklı makaleyi okuyun, eğitim için neden Creative Commons Attribution License (CC BY) lisansını tavsiye ettiklerini düşünün. Bilimsel araştırmaların yayınlanmasında aynı lisans hakkındaki diğer argümanlara sahip benzer bir metni, Open Access Scholarly Publishers Association'dan "Neden CC BY?" makalesinde bulabilirsiniz.

Lisanslar, lisans seçimi ve eserinize veya diğer kişi ve kaynaklardan derlenmiş eserlere nasıl uygulanacağı konusunda temel bilgiler için, Bölüm 4.1'i tekrar okuyun.

AEK içeren CC lisansı adli davaları

Creative Commons içtihadının detaylı analizi için, Bölüm 3.4 "Lisans Yaptırımları"na bakınız. Creative Commons, dünya genelinde yargı çevrelerinde mahkeme kararları ve içtihadına ilişkin bir listeyi [CC Yasal Veritabanı](#) üzerinde tutmaktadır.

2017–18 döneminde, açık eğitime ilişkin iki yasal dava görülmüştür: nite 4'te atıfta bulunulan Great Minds karşısında FedEx Office ve Great Minds karşısında Office Depot davaları (bkz. Bölüm 4.2 ve Ek Kaynaklar). Bir hatırlatma olarak, her ikisinde de dava konusu ticari amaç dışında okullar tarafından kullanılan AEK'dır. Her iki davada, bölge mahkemeleri, CC BY-NC-SA lisansı kapsamında eğitim malzemeleri kullanan bir okul bölge müdürlüğünün talebi üzerine, ticari fotokopi mağazasının eğitim malzemelerini oğaltabileceğini ve bu nedenle telif ihlali veya CC lisansı ihlali oluşmadığını tespit ettiler.

Diğer hususlar

Doğru CC lisansının seçimini dışında, açıklık ve pedagojinin diğer hangi yönleri düşünmeye değerdir? [Burada yer alan listeden](#) AEK oluştururken çalışmanızda takip edebileceğiniz en iyi uygulamalar bulabilirsiniz.

"AEK Paylaşımı"na ilişkin [Open Washington Modülü 8](#), AEK'nın evrimii olarak nasıl paylaşılabileceğine ve çevrimdışı kullanım için nasıl hazırlanabileceğine dair pratik tavsiyelerde bulunmaktadır.

AEK'nın herkes tarafından ulaşılabilir olmasını sağlamak

Temelinde, AEK herkesin erişime sahip olmasını sağlamakla ilgilidir. Sadece zenginler değil, ya da sadece gören veya duyan insanlar, İngilizce okuyabilen insanlar, yüksek hızlı internete sahip dijital cihazlara sahip olanlar değil – herkes.

Yazarlar ve kurumlar AEK oluşturdukça ve paylaştıkça, erişilebilirliğe ilişkin en iyi uygulamaların, baştan itibaren eğitimsel ve teknik tasarımın bir parçası olması gerekmektedir. Öğitmenlerin eğitim kaynaklarının engelliler dahil tüm öğrenciler tarafından tamamen erişilebilir olmasını sağlama gibi yasal ve etik sorumlulukları bulunmaktadır.

Erişilebilir Eğitim Malzemeleri Ulusal Merkezi tarafından hazırlanan şu videoyu izleyin [“Basitçe Söylemek Gerekirse: Dijital Öğrenim Malzemelerinde Erişilebilirliği Anlamak”](#) (6:42)

Simply Said: Understanding Accessibility in Digital Learning Materials

<https://www.youtube.com/watch?v=HzE5dj1WTS0>

“Simply Said: Understanding Accessibility in Digital Learning Materials” by National Center on Accessible Educational Materials, CC BY 3.0.

Kütüphane web siteleri, kütüphane konu rehberleri, kataloglama ve Creative Commons

Kendilerini içerik yaratıcısı rolünde bulan kütüphaneciler, çalışmalarını nasıl lisanslayabileceklerini merak ediyor olabilirler. Amerika Birleşik Devletleri'nde 5.000'den fazla eğitim kurumu, konu kılavuzu içerik yönetim sistemi olarak LibGuides'i tercih ederek kullanıyor ve tüm dünyada 120.000'den fazla lisans sahibi bulunuyor. Kaynaklarınızı Creative Commons ile lisanslamak, [License Chooser](#)'ı kullanarak LibGuide ya da sitenizde bir buton oluşturmak kadar basit olabilir.

Kütüphanelerin web sitelerinde yalnızca Creative Commons ile ilgili yüzlerce Libguides (Kütüphane Rehberleri) vardır. Şu [arama sonuçlarına](#) göz atın ve Creative Commons ve telif hakkı konularında kütüphaneciler tarafından bir araya getirilen kaynakları keşfedin.

Son notlar

Eğitimde açıklık, yalnızca kaynaklara erişmek ya da bu kaynakları kullanabilmeye, değiştirmeye ve öğrencilerinizle paylaşabilmeye yasal hakkınız olması anlamına gelmez. Açık eğitim, insanlığın bilgi birikimine herkesin aktif şekilde katılabilmesini ve katkıda bulunabilmesini sağlayan içerik ve uygulamaları tasarlamak anlamına gelir. Eğitimciler ve öğrenciler, diğerlerinin AEK'ını değiştirirken ve yeni AEK yaratıp paylaşırken, erişilebilirlik özelliği her zaman tasarım kontrol listenizde yer almalıdır.

6.5 Kurumunuzu açık hale getirmek

Neden önemli?

Dünyanın dört bir köşesindeki eğitim kurumları, eğitimcilerini, personelini ve öğrencilerini AEK kullanma, revize etme ve paylaşma konusunda yeni açık eğitim uygulamalarıyla ve bunları uygulayan topluluklarla nasıl destekleyeceklerini anlamaya çalışıyorlar. Eğitim kurumlarının yöneticileri, açık eğitimi desteklemek ve teşvik etmek için çeşitli politika araçlarını nasıl kullanabilirler?

Öğrenim çıktıları

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Açık eğitim hedeflerinize ulaşmanız için politika gerekip gerekmediğini ve gerekiyorsa neden gerektiğini saptayabilir,
- Açık eğitim politikası seçeneklerini anlayabilir,
- Mevcut kurumsal politikalarınızı değerlendirebilir, • Kurumsal, açık bir politikanın nasıl geliştirileceğini bilebilirsiniz.

Sizin için neden önemli?

Açık eğitim politikalarınızı destekleyen kurumsal politikalarınız bulunsaydı ne olurdu? Derslerini açık derslere dönüştürmek isteyen öğretim üyelerine para ve zaman verilebilseydi ne olurdu? Terfi ve kadro kuralları, eğitim kaynaklarının ve/veya araştırmaların paylaşılmasını ödüllendirseydi ne olurdu? Açık eğitim yanlısı politikalar sizi ve öğrencilerinizi nasıl etkiliyor?

Temel bilgiler

Eğitim kurumları, aralarından seçim yapabilecekleri geniş bir açık eğitim politikaları seçenekleri yelpazesine sahiptir.

- AEK'nın varlığı, ve bunların öğrencileriniz ve öğretim kadronuza faydaları konusunda farkındalık yaratın.
  - Faaliyet: Okulunuzda veya üniversitenizde her sene "açık eğitim" günü düzenleyin.
- Paydaşlarınıza kurumunuzun açık eğitim stratejisini desteklemeleri için yetki verin.
  - Faaliyet: Öğrenciler, öğretmenler, erişilebilirlik uzmanları, dekanlar, kitapçılar, bağışçılar, kütüphaneler, eğitim malzemeleri tasarımcıları, e-öğrenim vb.'den oluşan bir Açık Öğretim Çalışma Grubu oluşturun.
- Finanse ettiğiniz tüm içeriğin AEK olduğundan emin olun.
  - Faaliyet: Üniversite / okul tarafından finanse edilen kaynakların açık lisansa sahip olmalarını gerektiren bir açık lisanslama politikası tasarlayın, kabul edin ve uygulayın. Kurumunuz için açık bir politika oluşturmak üzere [AEK Politika Geliştirme Aracını](#) kullanın. Başkalarının oluşturdukları açık politika örneklerini [AEK Politika Dizini](#) (global) ve [Kuzey Amerika AEK politika ve projeleri](#) 'nde bulabilirsiniz.
- Bir eğitim sorununu çözmek için bir faaliyet çağırısı yayınlayın.
  - Faaliyet: Bir AEK Hibe Programı hazırlayın. En çok kayıt yapılan 50 dersin kapalı içerikten AEK'na dönüşümü için, öğretim kadrosu ve personeli desteklemek için fon ayırın.
  - Örnek: Maricopa County Community College, öğretim malzemelerinin maliyetlerini düşürmek için açık ders kitabı girişimi başlattı. Açık dersler oluşturmak ve öğretim kadrosunu AEK konusunda eğitmek için hibeler sağladılar. Süreçleri hakkında daha fazla bilgiye buradan ulaşabilirsiniz.
- Açık eğitimi desteklemek için mevcut stratejik belgelerden yararlanın.
  - Faaliyet: Kilit kurumsal strateji belgelerine açık eğitim hedefleri ekleyin.
  - Faaliyet: Dersler / programlarda AEK benimsendiğinde gelişim görülen temel performans göstergelerini tanımlayın ve izleyin.
  - Örnek: Öğrenci sonuçlarının geliştirilmesi, 1. günde öğrenim kaynaklarının %100'üne erişebilen öğrencilerin oranının artırılması, dersten geçme / kalma dönemlerinde okul terk oranının azaltılması, dönem başına alınan kredi sayısının artırılması, öğrenci borcunun azaltılması, mezuniyet süresinin kısaltılması.
- AEK paylaşımını kolaylaştırın
  - Faaliyet: Küresel bir AEK havuzuna kaydolun ve öğretmenlerinizin ve öğrencilerinizin başkalarının hazırladıkları AEK'nı bulmalarını ve kendi AEK'nı paylaşmalarını kolaylaştırın. Mesleki gelişim sağlayın.

- Eğitmenlerin yasal paylaşım haklarına sahip olmalarını sağlayın.
  - Faaliyet: Eğitmenin alışmasına CC lisansı alabilmek için gerekli yasal haklara sahip olması için kurum ile ğretim üyeleri / öğretmenler arasındaki sözleşmede değişiklik yapın.
  - rnek: Yeni Zelanda'da uygulanan bir Creative Commons politikası, öğretmenlere kaynaklarının paylaşımı ve yeniden kullanımı konusunda önceden evrimii dağıtım izni vermektedir. Politika aynı zamanda gerek okulun gerekse de öğretmenin - aynı zamanda ülkenin ve dünyanın dört bir yanından ğretmenlerin - Yeni Zelandalı ğretmenlerin ürettikleri kaynakları görev yaptıkları süre boyunca kullanmaya ve uyarlamaya devam etmelerini sağlamaktadır. Creative Commons NZ okulların kabul etmesi için [açıklamalı bir politika şablonu](#) geliştirmiştir.
- Öğrencilere AEK bilgileri sağlayın.
  - Faaliyet: Bir derste AEK veya açık bir ders kitabı kullanıp kullanmadığını öğrencilerin görebilmeleri için ders kataloglarında AEK Dersi tanımlamaları bulunmasını zorunlu tutun. rnek: CUNY katalogunda AEK'nı etiketliyor ([video](#)).
- Paylaşımı dllendirin.
  - Faaliyet: OER hazırlayanları / kabul edenleri / kullananları ve Açık Erişim dergilerinde yayınlayanları ödüllendiren terfi ve kıdem politikaları oluşturun. Terfi ve kıdem incelemesi sırasında, AEK oluşturma ve uyarlama, müfredat yeniliği ve akademik hizmet bağlamında uygun şekilde ödüllendirilmelidir.

Açık eğitim politikalarının uygulanması

Çoğu açık eğitim politikasının amacı, kamu (veya vakıf) tarafından finanse edilen eğitim kaynaklarının 5R izinleriyle kamuya açık olmasını sağlamaktır. Konu açık eğitim politikalarının uygulanması olduğunda, bir çok insan önemli bir role sahiptir.

Finansr ve program görevlilerinin açık politikayı anlamaları, finansmandan faydalananlara bunun önemini sözlü ve yazılı olarak iletmeleri ve politika koşulları kapsamında toplumun açık lisanslı içeriğe tam erişebildiğini kontrol ederek durumun takibini yapmaları gerekmektedir.

Üniversite / yüksek okul yönetimi, açık pedagoji / uygulamalara yönelik olarak AEK hazırlayan, yeniden düzenleyen, paylaşan ve uyarlayan ve/veya derslerini yeniden tasarlayan ğretim kadrosuna tam destek sağlamalıdır (rneğin tam zamanlı AEK / AE

(Açık Erişim) kütüphane görevlisi tutmak gibi). Kurumlar ayrıca, açık eğitim çalışmalarıyla uğraşan öğretim görevlilerinin terfi ve kıdem inceleme dönemlerinde (cezalandırılmak yerine) ödüllendirilmelerini sağlamak için terfi ve kıdem politikalarını gözden geçirebilir ve (ihtiyaç varsa) değiştirebilirler.

Son notlar

Eğitim kurumları eğitmenleri, personeli ve öğrencilerini kapalı içerik ve uygulamalardan açık içerik ve uygulamalara yönlendirdiklerinde, açık eğitim gelişir. Eğitmenler dersleri en iyi şekilde tasarlamak, uygulama ve eğitimlerini, öğrencilerin bilgiyi ortaklaşa yaratmalarını ve fikir ve kaynaklarını küresel bir kitle ile açıkça paylaşarak bilginin sınırlarını zorlamalarını sağlayacak şekilde düzenlemek isterler. Fakat eğitmenler bunu yalnız başlarına yapamazlar. Açık eğitime geçmek ve tüm avantajlarından faydalanabilmek için siyasi ve finansal desteğin yanı sıra zaman, personel ve politika desteğine ihtiyaç duyarlar.

Ek kaynaklar

Açık Erişim hakkında ek kaynaklar

- Peter Suber, [A Very Brief Introduction to Open Access](#) by Peter Suber: Açık Erişimin kısa tanımı, araştırma makaleleri, Açık Erişim depoları, arşivleri ve dergileri
- Washington Üniversitesi Kütüphanesi, [Open Access Publishing: A New Model Based on Centuries of Tradition](#). Kütüphaneciler için açık erişim yayıncılığın kısa tanımı, açık erişim desteği hakkında kütüphanecilere yol gösteren ek kaynakların linkleri
- Berkeley Üniversitesi Kütüphanesi Akademik İletişim Hizmetleri Bölümü, [Open Access Publishing](#): Açık erişim ve finansmanı hakkında bilgiler, açık erişimin akademik yayınlara ne kadar uygun olduğu açıklaması
- Aaron Tay, [Academic Libraries and Open Access](#). Açık erişim yayınların akademik yayınlara genelde ne kadar uygun olduğuna ve açık erişimi günümüzdeki sorunlarına ilişkin ayrıntılı bir inceleme.
- Richard Van Noorden, Open access: [The true cost of science publishing](#). Yayıncılığın ahlaki kurallarını, özellikle de açık erişimin bazı ahlaki sorunları nasıl ortadan kaldırdığını ve dergilere ücretsiz erişimin faydasını anlatan bir inceleme.
- Toby Green, We've failed: [Pirate black open access is trumping green and gold and we must change our approach](#). Açık erişim yayınlarda karşılaşılan sorunları anlatan ve mevcut modellerde iyileştirmeler öneren bir inceleme.
- Stephen Buranyi, [Is the staggeringly profitable business of scientific publishing bad for science?](#). Geleneksel akademik yayınlar modelinin ahlaki kurallarını ve yeni araştırmaların ve bilimsel buluşların üzerindeki etkisini anlatan bir makale.
- Samuelson Hukuk, Teknoloji ve Kamu Politikaları Kliniği görevlileri Lexi Rubow, Rachael Shen ve Brianna Schofield, [Understanding Open Access: When, Why, & How to Make Your Work Openly Accessible](#), CC-BY 4.0 lisanslı Açık erişimi ve eserlerin nasıl açık erişime sunulacağını ayrıntılı anlatan bir inceleme.

Açık Erişim ve OER savunuculuğu

- Toronto Üniversitesi Kütüphanesi, [OER and Advocacy: What Can Librarians Do?](#). Kütüphanecilerin OER'e geçişi nasıl destekleyebileceğine ve akademisyenlerin OER hakkında görüşlerine ilişkin kaynaklar bilgileri.
- Southampton Üniversitesi Elektronik ve Bilgisayar Bilimleri Fakültesi, ROAR: [Registry of Open Access Repository Mandates and Policy](#). Mevcut açık erişim politikaları, koşulları

ve ayrıntıları konulu inceleme.

- [Scholarly Communication Toolkit](#): Scholarly Communication Overview by Advancing Learning Transforming Scholarship at the Association of College & Research Libraries. Kütüphanecilerin kütüphane faaliyetlerine ve programlarına akademik iletişim açısından bakmasına ve yöneticiler, öğretim üyeleri, çalışanlar, öğrenciler ve diğer kütüphaneciler için sunumlar hazırlamasına yardım eden bir araç.

Yeni gelişen açık erişim yayıncılık modelleri hakkında

- [Open In Order To...Accelerate Research and Scientific Discoveries](#) by Timothy Vollmer CC BY 4.0. Lisanslı Ön baskıların açık erişim yayıncılık açısından önemine ilişkin Creative Commons Slack sohbet platformunu özetleyen ve açık erişimin faydalarını anlatan bir makale.
- Richard Poynder, [Q&A with PLOS co-founder Michael Eisen](#). Açık erişim yayıncılığın maliyetleri ve geleceği hakkında Michael Eisen ile söyleşi

---

Türkçe kaynaklar

- Açık Erişim: [Budapeşte Açık Erişim Girişimi](#)
- [Açık Erişim Türkiye](#)
- Akademiden Notlar: [Açık Erişim](#)
- Üniversite politikaları
  - [İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Açık Erişim Politikası](#): 08.10.2013 tarihli Senato kararıyla onaylanan Türkiye'deki ilk açık erişim politikası
  - [Araştırma Yapan ve Destekleyen Kurumlar için MedOANet Açık Erişim Politikaları Uygulama İlkeleri](#): TÜBİTAK ve ANKOS AEKA Çalışma Grubu tarafından da desteklenen MedOANet Projesi çerçevesinde, Türkiye'deki açık erişim ile ilgili mevcut politikalar, politika geliştirici ve karar verici kişi ve kurumlar saptanarak diğer katılımcı ülkelerle birlikte izlenecek yöntem üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Proje kapsamında örnek açık erişim politikaları geliştirilmiş ve bu politikalar Türkçeye de çevrilerek YÖK aracılığıyla tüm üniversitelere gönderilmiştir.
  - [İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Açık Bilim Politikası](#)
- Fon sağlayıcı politikaları
  - [TÜBİTAK Açık Bilim Politikası](#)
- [YÖK Açık Erişim-Açık Bilim Çalışmaları](#)

- AEK, Açık Ders Kitapları ve Açık Dersler
  - Akademiden Notlar: [Açık Eğitim](#)
  - [TÜBA Açık Ders Malzemeleri Portalı](#)
  - [Yükseköğretim Kurumu Dersleri Platformu](#)
  - [MIT Açık Ders Malzemeleri - Türkçe](#)